

TÜRKİYEDE TARİH ÖĞRETİMİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI KONUSUNDA ÖĞRETMEN ADAYI VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI¹

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL

KSÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Özet

Araştırmanın amacı, tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda öğretmen adayı ve öğretmen görüşlerini ortaya koymak ve bu görüşler arasındaki farkları incelemektir. Betimsel tarama türünde olan bu çalışmada 28 soruluk beşli likert tipinde bir anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Gaziantep ve Kahramanmaraş başta olmak üzere farklı illerden rastgele seçilen 50 öğretmen adayı ve 50 öğretmen oluşturmaktadır. Anket sonuçları "t testi" ile analiz edilmiştir. Sonuçta öğretmenlerin "müfredat yoğunluğunu", Öğretmen adaylarının ise "yöntem ve tekniklerin bilinmemesi ve kullanılmamasını" daha yüksek oranda sorun olarak algıladıkları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Tarih öğretimi sorunları ve çözüm önerileri, Tarih öğretmeni ve öğretmen adayı görüşleri, Tarih öğretimi

A COMPARISON OF VIEWS OF IN-SERVICE AND PRE-SERVICE TEACHERS ON PROBLEMS OF HISTORY TEACHING AND SOLUTIONS FOR THESE PROBLEMS

Abstract

The aim of this study is to examine the differences and similarities of pre-service and in-service teachers' views on the difficulties of history teaching and the ways to overcome these difficulties. This is a research with descriptive purposes. Data collection tool was a Likert type of questionnaire with 28 items. Data were mainly collected in the provinces of Gaziantep and Kahramanmaraş from the in-service and pre-service teachers. Of the participants, 50 pre-service and 50 in-service teachers were randomly selected for the data analysis. The collected data were analyzed with T-test. The findings reveal that , in service teachers cite "curriculum workload" the most, while pre service teachers cite "not knowing and not using the methods and techniques" the most as a problem of history teaching.

Key Words: Problems of history teaching and the suggested solutions, views of in-service history teachers and pre-service teachers, history teaching

¹ Bu makale, 16-18 Haziran 2010 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesinde düzenlenen "I. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulan, çalışmanın yeniden yapılandırılmış versiyonudur.

Giriş

Eğitim sisteminin sorunları ve bunların çözüm önerileri konusunda genel araştırmalar, çalıştaylar ve değişik bilimsel toplantılar yapılmaktadır (Gedikoğlu, 2005: 70). Eğitim sorunları konusunda genel yaklaşımların yanında, her alanın kendine ait sorunların ve çözüm önerilerinin araştırılması, başarılı bir eğitim için büyük önem taşır.

Başarılı bir eğitim için her branşın doğasında bulunan zorlukların dikkate alınması ve bu zorluklara uygun eğitim planlaması gerekmektedir (Bingölbali & Özmantar, 2009: 10-16). Bu doğrultuda tarih öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler; geçmiş zamanda yaşanan olayları kavratmak, soyut kavramları kazandırmak ve günümüzde izleri kalmış yaşantıları öğrenci zihninde canlandırmaya yöneliktir. Tarih eğitiminde bu çerçevede yöntem ve tekniklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi de kendine has güçlükler taşır.

Öğretmen adaylığından tecrübeli öğretmenliğe uzanan yolda tarih öğretmenlerinin görüşlerinin nasıl değiştiği ve geliştiği üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu süreçte öğretmen adaylarının görüş ve düşünceleri bilinir ve bu yönde akademik eğitim planlanırsa daha başarılı öğretmenler yetiştirileceği açıktır.

Aday tarih öğretmenleri, tarih öğretim yöntemleri konusunda gerekli formasyon derslerini alarak mezun olmaktadır. Öğretmen adayları bu dersleri teorik olarak okudukları süre içinde staja giderek okul uygulamasını da kısmen görmektedirler. Mesleğini icra eden tecrübeli öğretmenler de mesleğe başladıkları dönemden itibaren teorik bilgilerini uygulamaya koyma konusunda zorlukları görmekte ve zamanla mesleğin güçlüklerini daha yakından anlamaktadırlar.

Yukarıda bahsettiğimiz, öğretmen adaylığından öğretmenliğe geçiş süreçlerini kuramsal olarak ele alıp inceleyen Shulman'dır. Shulman, pedagojik alan yeterliliğini bilginin öğretmeye yönelik boyutu olarak tanımlar (Shulman, 1986: 9). Alan bilgisi, pedagojik bilgi ile birleşerek pedagojik alan bilgisini oluşturmaktadır (pedagogical content knowledge (PCK)). Pedagojik alan bilgisi; bir öğretmenin öğrencisinin ön bilgisini belirlemesi, ders planını, yöntemlerini oluşturması ve sonuçta müfredatın amaçlarına ulaşması, aşamalarını ifade eder (Uşak, 2005: 21). Pedagojik alan bilgisi henüz yeterince gelişmemiş öğretmen adaylarının, bahsedilen aşamalarda alan eğitiminin zorluklarını anlaması zordur. Ata, bu durumu "Tarih öğretmen adayları, tarihçilik mesleği ile pedagojik bilgisi arasında gelgitler yaşamaktadır" şeklinde ifade eder (Ata, 2008: 313).

Tarih Öğretiminin Sorunları

Tarih dersi doğası itibari ile bir kısım zorluklar taşır. Her şeyin başında öğrenci tarih dersinde geçmişte yaşanmış bir olayı veya var olan bir durumu hatırlamalıdır. Öğrencinin yüksek derecede seçici olan tarihsel hafızası, çok dikkat çekici ve günümüzde etkisini devam ettiren sosyal süreçler haricindeki bilgileri, güçlükle hatırlar (Wineburg, 2000: 322). Öğrenci hatırladığı tarih hakkında o zamanın değer yargılarına göre yorumlar yapmalı ve değerlendirmelerde bulunmalıdır. Öğrenci bunları yaparken tarih derslerinde kullanılan kavramları da öğrenmek zorundadır. Öğrenciler için tarihte var olan siyasi ve sosyal olaylar hakkında yorumlar yapmak ve geçmişte kullanılan kavramları öğrenmek oldukça güçtür ve sıklıkla yanlışlar ortaya çıkmaktadır (Lee, 2005: 31; Berti, 1994: 50; Dilek, 2000:1; Bal & Akış, 2010:2062-2063). Tarih dersinde öğrencileri bu yanlışlardan kurtaracak geometrik teoremler, kimyasal formüller ya da dil bilim kuralları da bulunmamaktadır (Safran, 1999: 2).

Tarih dersi, doğasından kaynaklanan bir kısım sorunları barındırmasının yanında eğitim sistemi içinde de diğer derslerden farklı sorunları bulunur. Bu sebepten dolayı Safran, tarih öğretimi, eğitim sistemimizdeki en sorunlu alanlardan biri olarak tarif eder (Safran, 2009: 10). Tarih eğitiminin bahsedilen sorunları konusunda literatürde farklı yaklaşımlar bulunur.

Tarih eğitiminin sorunlarının Türkiyedeki akademisyenler tarafından aşağıdaki şekillerde ele alındığı görülmektedir. Safran, (2009: 8-20) Türkiye’de tarih öğretimi meselelerini beş başlık altında ele alır ve inceler; Tarih dersinin okul programlarına girişi ve yaygınlaşması, Tarih öğretiminin amaçları, Programın içeriği, Yöntem ve teknikler, Ders kitapları. Tarih eğitiminin sorunları konusunda içerik, yöntem ve amaç gibi üç ana başlığa işaret eden Özbaran, gerek lise öğrencilerine gerekse üniversite gençliğine tarih olarak neleri, nasıl ve ne maksatla öğreteceğimizin gözden geçirilmesi gerektiğini vurgular (Özbaran, 1992: 127).

İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinin kendi içinde genel tarih derslerinden farklı sorunları olsa da temelde tarih öğretiminin sorunlarıyla yüz yüzedir. Şimşek, (2004: 474) Atatürk’ün mirasının aktarılması konusunda eğitim sisteminde ve inkılâp tarihi dersinde yaşanan bu sorunları şöyle belirler: Öğretim programlarında ele alınış şekli, Ders kitaplarındaki anlatılış biçimi, Öğretmenlerin uygulamadaki eksiklikleri.

Dinç, tarih öğretmen adayı, öğretmen ve eğitimcilerinin mevcut lise tarih müfredat programı ve tarih öğretiminin amaçları hakkındaki görüşlerini araştırmıştır. Dinç tarih eğitiminin sorunları başlığı altında konu seçimi, seçilen konuların birbiri ile bağlantısı ve öğrenci seviyesine uygunluğu üzerinde ağırlıklı olarak durmuştur. Dinç sonuçta; müfredat konusunda, katılımcıların programı yetersiz ve sınırlayıcı bulduklarını ve geliştirilmesini istediklerini, belirtir (Dinç, 2004: 1).

Yılmaz, tarih disiplinine postmodern yaklaşımları incelediği makalesinde tarih eğitiminin bir sorunu olan ders kitapları ve diğer tarih dokümanlarının yazımı

konusuna ışık tutar. Yılmaz, postmodern tarih yazımıyla farklı modlarda ortaya konan tarihi olayların öğrencinin tarihi zıtlıkları anlamasına yardımcı olacağını belirtir (Yılmaz, 2007:185).

Yıldız, tarih öğretiminin sorunlarını, ders saatleri, amaç, kapsam, ders kitapları ve tarih öğretim yöntemleri, başlıkları altında toplar. Yıldız bu sorunlara çözüm önerileri sunarken dünyada son otuz yılda yaşanan gelişmelerin dikkate alınmasını önerir (Yıldız, 2003:182-186).

Tarih öğretiminin sorunları konusunda öğretmen görüşleri de büyük önem arz etmektedir. Çünkü tarih öğretiminin sorunları ile sürekli yüz yüze olan öğretmenlerdir. Akdemir, zümre öğretmenler toplantı tutanaklarında yer alan konuları 17 başlık altında toplamış ve bunlar üzerinden bir okuma yaparak tarih derslerinde yaşanan sorunlar ve çözüm yollarını ortaya koymaya çalışmıştır. Akdemir'e göre, tarih öğretmenlerinin yaşadıkları problemlerin yine onların önerisi doğrultusunda çözümlenmesi, daha başarılı bir tarih eğitime yol açacaktır. Akdemir'in tespitlerine göre zümre tutanakları doğrultusunda bazı öğretmen görüşleri şöyle sıralanabilir;

- Derslerde başarının yakalanılmasında en önemli faktör dersin öğrencilere sevdirmesidir. Tarih öğretmenleri öğrencilere derslerini sevdirmek ve onların derse karşı olan ilgilerini artırmak için gerekli önlemleri almalıdır.
- Tarih dersi müfredatı oldukça yoğun bu nedenle müfredat yeniden yapılandırılarak gereksiz konular müfredattan çıkarılmalıdır.
- Öğrenciler derslerde öğretilen konuların sınavda kendilerine bir katkısı "olur mu?" , "Olmaz mı?" diye düşünmektedirler.
- Öğretmenler yeni eğitim-öğretim yöntemlerinden ve teknolojik gelişmelerden haberdar olabilmeleri için kendi branşlarıyla ilgili olarak düzenlenecek kurslara katılmalıdır (Akdemir, 2006: 171-177).

Lise öğretmeni olan Öztürk de tarih öğretiminin sorunlarını dört ana başlık altında ele alır; ders kitabı, yöntemler, öğretmenlerin ekonomi ve demokrasiyle ilgili sorunları ve siyasal ve toplumsal sorunların sınıf ortamındaki etkileri (Öztürk, 2003: 142).

Delen, ilköğretim ve ortaöğretimde öğretmen görüşlerine göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, konulu araştırmasında sorunları müfredat, yöntem ve teknikler, ölçme değerlendirme problemleri, öğretmen yeterlilikleri ve ders kitabı başlıkları altında inceler. Sonuçta öğretmenlerin müfredatı, siyasi yönü itibari ile ağır sosyal yönü itibari ile zayıf buldukları anlaşılır. Ayrıca öğretmenler OKS ve ÖSS sorularında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine daha fazla yer verilmesi konusunda görüş belirtmişleridir (Delen, 2007: 39,90-92).

Türkiyede Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda Öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

Ülkemizde Tarih öğretimi önündeki bazı güçlükler Avrupa'da da gözlenmektedir. Stradling, genel eğitim sorunlarını sıraladıktan sonra internette ve medyada tarih ile ilgili olan ve ticari, siyasi kaygılar taşıyan programların çokluğu ve öğrencinin bunları değerlendirmede yetersizliğini bir sorun olarak görür. Ayrıca, konuların çokluğu ve değişik kaynaklarca sunulan bilgilerin hacminin tarih öğretmenini zor durumda bıraktığını belirtir (Stradling, 2003: XI). Stradling'in görüşleri doğrultusunda sorunlar şöyle sıralanabilir; Genel eğitim sorunları, İnternet ve medyadaki bilgi kirliliği ve öğrencinin değerlendirmede yetersizliği, Konuların yoğunluğu, Yeni yöntemlerin uygulanması. (Birçok öğretmenin eğitim aldıkları dönemde geçerli, olan gelenekler ve pedagojik yaklaşımların günümüzle uyuşmaması)

Yukarıda tarih eğitiminin sorunlarının genel olarak literatürde ele alınış şekli incelenmiştir. Bu kapsamda akademisyenlerin çalışmaları, öğretmenlerin görüşleri ve Avrupa'da bu konudaki yaklaşımların bazıları ele alınmıştır.

Literatürde tarih eğitiminin sorunu olarak ele alınan konuların incelenmesi bu araştırmaya esas olacak konu başlıklarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu çerçevede tarih eğitiminin sorunları dört başlık altında ele alınmıştır; müfredat, yöntem ve teknikler tarih biliminin doğası ve dersin imajı, genel eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar. Tarih eğitiminin yukarıda ortaya konulan sorunlarına tarih öğretmen ve öğretmen adaylarının yaklaşımları bu araştırmada değerlendirilmeye çalışılmıştır. Temelde tarih öğretiminin sorunlarını incelemek ve yeni çözüm önerileri getirmek bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Araştırmanın Problemi

Tarih öğretiminin sorunları ve bunların çözüm yolları konusunda öğretmen adayları ve öğretmen görüşleri nelerdir? Bu görüşler arasında fark var mıdır?

Alt Problemler

1. Öğretmenlerin tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda düşünceleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda düşünceleri nelerdir?
3. Tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda öğretmen adayları ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda öğretmen adayları ve öğretmen görüşlerini ortaya koymak ve bu görüşler arasındaki farkları incelemektir.

Yöntem

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusundaki görüşlerini var olduğu haliyle betimlemek için tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2009: 77).

Veri Toplama Aracı

Öğretmen ve öğretmen adaylarına beşli likert tipinde bir anket uygulanmıştır. Tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yollarını içeren bu anket, literatür taraması, ön anket çalışması, öğretmen ve uzman görüşü sonucu oluşturulmuştur. Pilot uygulama yapılarak anket maddelerinde anlaşılmayan ifadeler düzeltilmiştir.

Ön anketimizde öğretmen ve öğretmen adaylarına “tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları nelerdir?” şeklinde iki soru sorulmuştur. “Tarih Öğretiminin Sorunları” adlı tezsiz yüksek lisans dersi kapsamında bu sorunlar ve çözüm yolları incelenmiştir.

Ön anket sonuçlarından aldığımız cevaplar ve tarih eğitimi konusunda yapılan akademik çalışmalar doğrultusunda, 14 sorun ve 14 çözüm yolu belirlenmiştir. Katılımcılardan, belirtilen soruna ve çözüm önerisine ne derecede katıldıklarını 1 ile 5 arasında puan ile belirtmeleri istenmiştir.

Ankette belirtilen sorun ve çözüm önerisine katılmayanların ise düşüncelerini yazarak belirtmeleri istenmiştir. Yazılı olarak ifade edilen görüşlere bulgular kısmında yer verilmiştir.

Ankette değinilen sorunlar literatüre paralel olarak 4 ana kategoride oluşturulmuştur;

1. Müfredat (1.,2.,3.,4., 9. ve 10. sorular)
2. Yöntem ve teknikler (5.,7., 8. ve 14. sorular)
3. Tarih biliminin doğası ve dersin imajı (11., 12. ve 13. sorular)
4. Genel eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar (6. ve 12. sorular)

Ankete katılanlara dört ana temada hazırlanan sorunlar ve çözüm önerileri, farklı soru tipleriyle, konu detaylarına değinilerek sorulmuştur. Konu ayrıntılarına inilerek katılımcılardan daha detay bilgiler alınması planlanmıştır. Dört konu başlığındaki sorular katılımcılara karışık sıra ile sorularak ankete katılanların soru gruplarına ön yargı ile bakmaları önlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ankete katılmasına rağmen gerek çekincelerinden gerekse konuya gereken değer vermemelelerinden kaynaklanan

sorunlarla karşılaşmıştır. Ancak öğretmenlerin görüşlerini açıklarken bir kısım çekincelerinin olması bu tarz araştırmalarda rastlanan bir durumdur (Dinç, 2004: 13).

İstatistiksel Yöntemler

Araştırmada anket sorularına verilen cevaplar frekans ve yüzde dağılımları açısından değerlendirilmiş ve tablo olarak gösterilmiştir (Tablo-1, Tablo-2). Veri toplama aracı *kesinlikle katılmıyorum=1, katılmıyorum=2, kararsızım=3, katılıyorum=4, tamamen katılıyorum=5* biçiminde puanlanmış böylece her cevaplayıcı için 5 üzerinden bir görüş puanı elde edilmiştir. İstatistiksel analizler bu şekilde elde edilen puan ortalamaları üzerinden yapılmıştır. Toplanan sonuçlar analiz edilirken frekans ve yüzde kullanılmıştır. Analizler SPSS programı ile yapılmış, ikili karşılaştırmalar için bağımsız gruplar t testi kullanılmış, önemlilik düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Anketin güvenilirliği (iç tutarlılık) SPSS paket programında bulunan Cronbach's Alpha testi ile ölçülmüştür. Sonuçta Cronbach's Alpha 0,834 hesaplanmış ve anketimiz güvenilir bulunmuştur.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 50 öğretmen ve 50 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmenler, Gaziantep ve Kahramanmaraş başta olmak üzere farklı illerinden rastgele seçilmiştir. Öğretmen adayları, Gaziantep Üniversitesi OSEB Tarih Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans öğrencileri ve Kahramanmaraş Üniversitesi OSEB Tarih Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans öğrencileri arasından rastgele seçilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bulguların yorumlanmasında öncelikle anket sorularına verilen cevapların ortalamaları dikkate alınmıştır. Anket sonuçlarına göre tüm katılımcıların sorun ve çözüme verdikleri cevap ortalaması $\bar{x}=4,13$ *katılıyorum* düzeyindedir. Bu bize katılımcıların bizim önerdiğimiz sorun ve çözüme katıldıklarını gösterir. Çözümde katılım ortalaması $\bar{x}=4,35$ *tamamen katılıyorum* düzeyindedir. Sorunlarda katılım ortalaması $\bar{x}=3,90$ *katılıyorum* düzeyindedir. Bu sonuçlar katılımcıların çözümlerimize daha yüksek oranda katıldıklarını göstermektedir.

En yüksek ortalamaya 1. çözümde öğretmenlerde rastlanırken ($\bar{x}=4,62$) en düşük ortalamaya 3. sorunda öğretmen adaylarında ($\bar{x}=3,45$) rastlanmaktadır.

Tablo 1: Öğretmen adayı ve Öğretmenlerin Anketin Sorunlar Kısımına Verdikleri Cevapların Ortalaması ve Standart Sapması

Sorunlar	Grup			
	*	N	\bar{X}	SS
S1 Ezbere dayanan tarih öğretimi	1	44	3,47	1,56
	2	45	4,08	1,16
S2 Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı	1	43	3,69	1,28
	2	45	4,06	,914
S3 Müfredatın yoğunluğu	1	44	3,45	1,35
	2	45	4,11	1,04
S4 Ders saatlerinin yetersiz oluşu	1	45	3,77	1,32
	2	45	4,33	,977
S5 Kaynak, araç ve gereç yetersizliği	1	44	4,27	,817
	2	45	4,22	,765
S6 Sınav Merkezli Eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs) Tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği	1	43	3,97	1,31
	2	42	4,16	1,03
S7 Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik	1	44	4,45	,547
	2	42	4,02	,999
S8 Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması	1	44	4,31	,561
	2	42	3,69	1,11
S9 Tarih Eğitimi'nin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi	1	44	3,79	1,15
	2	42	3,69	1,19
S10 Tarih'in sadece Türk, Osmanlı ve İnkılâp Tarihi ekseninde düşünülmesi	1	45	3,73	1,05
	2	43	3,65	1,27
S11 Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri	1	46	3,97	1,12
	2	44	3,70	1,19
S12 Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması	1	45	3,93	1,00
	2	43	3,81	1,07
S13 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri, Popüler Tarih anlayışı	1	45	3,93	1,05
	2	42	3,92	1,13
S14 Tarihsel kavram ve Tarihte zaman unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması. Tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme	1	45	3,71	1,23
	2	43	3,55	1,31

* 1= Öğretmen adayları; 2 = Öğretmenler

Türkiyede Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda Öğretmen Adayı ve
Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

Tablo 2: Öğretmen Adayları ve Öğretmenlerin Anketin Çözümler Kısımına Verdikleri Cevapların Ortalaması ve Standart Sapması

Çözüm Önerileri	Grup*	N	\bar{x}	SS
C1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi	1	47	4,46	,952
	2	45	4,62	,613
C2 Roman, hikâye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı	1	48	4,43	,943
	2	44	4,45	,547
C3 Tarih alan çeşidinin artırılması. Örneğin: Selçuklu ve Avrupa Tarihi derslerinin başlı başına bir ders olarak verilmesi	1	48	4,08	1,04
	2	45	4,35	,829
C4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması	1	46	3,97	1,29
	2	46	4,32	,761
C5 Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması	1	48	4,39	,939
	2	45	4,37	,649
C6 Türk eğitim sisteminde köklü reformlar	1	48	4,47	,798
	2	43	4,55	,628
C7 Özel, İlginç Öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici hale getirme	1	47	4,61	,708
	2	45	4,46	,660
C8 Öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmek	1	48	4,41	,895
	2	46	4,10	,849
C9 Tarih eğitimini sosyal bir bilim olarak görmek ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmak	1	47	4,31	,911
	2	45	4,37	,683
C10 Genel bir tarih bilinci aşılacak, Dünya ve Avrupa tarihi derslerinin artırılması	1	49	4,06	,966
	2	46	4,06	,904
C11 Geçmiş olaylarının günümüze etkisini öğrenciye göstermek ve bunun bilinmesinin önemini anlatmak. Örneğin Fransız devrimini bilmeden milliyetçilik hakkında fazla söz sahibi olunamayacağını öğrenciye göstermek	1	48	4,54	,742
	2	44	4,40	,658
C12 Tarihin merkezinde insan olduğunu ve diğer bilim dallarının bütünlüğü bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak	1	49	4,24	,750
	2	43	4,44	,502
C13 Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak	1	49	4,51	,739
	2	44	4,50	,549
C14 Öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotları bulmak ve bunları uygulamak	1	47	4,23	,913
	2	42	4,28	,834

* 1= Öğretmen adayları; 2 = Öğretmenler

Tablo 1 ve 2 ye bakılarak öğretmen ve öğretmen adaylarının anket maddelerine katılım düzeylerinin ortalamaları konusunda şunlar söylenebilir;

Öğretmenlerin en yüksek düzeyde katıldıkları maddeler;

1. 1. çözüm $\bar{x} = 4,62$
2. 6. çözüm $\bar{x} = 4,55$
3. 13. çözüm $\bar{x} = 4,50$. (Bkz. Tablo 2)

Öğretmen adaylarının en yüksek düzeyde katıldıkları maddeler;

1. 7. çözüm $\bar{x} = 4,61$
2. 11. çözüm $\bar{x} = 4,54$
3. 13. çözüm $\bar{x} = 4,51$. (Bkz. Tablo 2)

Öğretmenlerin en düşük düzeyde katıldıkları maddeler;

1. 14. sorun $\bar{x} = 3,55$
2. 10. sorun $\bar{x} = 3,65$
3. 8. sorun $\bar{x} = 3,69$. (Bkz. Tablo 1)

Öğretmen adaylarının en düşük düzeyde katıldıkları maddeler;

1. 3. sorun $\bar{x} = 3,45$
2. 1. sorun $\bar{x} = 3,47$
3. 2. sorun $\bar{x} = 3,69$. (Bkz. Tablo 1)

Öğretmen ve öğretmen adaylarının katılım düzeyi puan ortalamalarına bakıldığında iki grubun da en yüksek üç katılım ortalamasının çözümler konusunda olduğu dikkati çekmektedir. Her iki grubun en düşük üç katılım ortalaması da sorunlar konusundadır. Bu bulgular doğrultusunda öğretmen ve öğretmen adaylarının çözüm belirtme konusunda fikirlerinin sorun tespitine göre daha net olduğunu söyleye biliriz.

Tablo 3: Öğretmen Adayları ve Öğretmenlerin Ankete Verdikleri Cevapların T Testi Analizi Sonucu Fark Tespit Edilen Maddeleri

Sorunlar	Grup*	N	\bar{X}	t	Sig. (2-tailed)
S1 Ezbere dayanan tarih öğretimi	1	44	3,47	-2,090	0,040
	2	45	4,08		
S3 Müfredatın yoğunluğu	1	44	3,45	-2,552	0,013
	2	45	4,11		
S4 Ders saatlerinin yetersiz oluşu	1	45	3,77	-2,259	0,027
	2	45	4,33		
S7 Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik	1	44	4,45	2,462	0,017
	2	42	4,02		
S8 Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması	1	44	4,31	3,274	0,002
	2	42	3,69		

Anket verilerinin analizi için “t testi” yapılmıştır. Her iki grubun sayıları 15 ten fazla olduğu için “t testi” yapılması uygun görülmüştür. Öğretmen adayları ve öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevapların “t testi” analiz sonuçları şöyledir; 1., 3., 4., 7. ve 8. soruna verilen cevaplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu sonuçlara göre öğretmen adayları ile öğretmenlerin 1., 3., 4., 7. ve 8. soruna verdikleri cevaplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark vardır. Bu fark 1., 3., 4. sorunlarda öğretmenler lehine, 7. ve 8. sorun da ise öğretmen adayları lehinedir (bkz. Tablo 3).

Anlamlı fark tespit edilen maddelerin içeriğine bakıldığında 1., 3., 4., sorun müfredat ile ilgili iken 7. ve 8. sorun ise yöntem ve tekniklerle ilgilidir.

Öğretmenler müfredat ile ilgili konuları öğretmen adaylarından istatistiksel olarak farklı düzeyde sorun olarak algılamaktadırlar. Aday öğretmenler ise yöntem ve tekniklerle ilgili sorunlar konusunda istatistiksel olarak öğretmenlerden farklı şekilde düşünmektedirler.

Yukarıdaki bulgular doğrultusunda öğretmenlerin müfredat ile ilgili konuları öğretmen adaylarından yüksek düzeyde sorun olarak gördükleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının ise yöntem ve tekniklerle ilgili konuları öğretmenlerden yüksek düzeyde sorun olarak gördükleri söylenebilir.

Bulguların yorumlanmasında üçüncü adımda istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilen maddelerde öğretmen ve öğretmen adaylarının yazılı olarak ifade ettikleri görüşleri dikkate alınmıştır.

Öğretmen:

* Öğretmenler, müfredatın yoğun olduğunu, ders saatlerinin yetersiz olduğunu, kitabı yıl sonunda bitiremediklerini belirtmektedirler.

Anket 74. - Lise 1 tarih müfredatı çok yoğun. İkiye ayrılmalıdır.

Anket 2. - Müfredatın çok az saate sığdırıldığını düşünüyorum.

* Öğretmenler, öğrencinin gereğinden fazla kronoloji ve konu bilgisi öğrenmek zorunda olduğunu belirtmektedirler.

Anket 71. - Ders kitapları kronolojiden ve gereksiz bilgiden arındırılmalı. Olaylar neden sonuç ilişkisi içinde ele alınmalıdır.

Anket 23 - Kitaplar hazırlanırken; sosyolog, psikolog ve edebiyatçı hazırda bulundurulmalıdır.

* Öğretmenler, tarih dersine ilgisizliği, üniversite sınavında sayısal derslerin daha ağırlıkta olmasına bağlamaktadırlar.

Anket 50. - Matematikte sıkıcıdır fakat ÖSS'de temel ders olduğu için ilgi tamdır.

Anket 81 - Sayısal dersler başarı ölçütü olarak görüldüğü sürece sorunun çözülemeyeceğini düşünüyorum.

Öğretmen adayı:

Öğretmen adaylarının yazılı olarak ifade ettikleri görüşler doğrultusunda şunlar söylenebilir:

* Öğretmen adayları, müfredatın yoğun olduğunu belirtmektedirler.

Anket 21. - Lise aşamasında bu kadar sıkılmasına gerek yoktur.

Anket 53. - Müfredat yoğun ama bence konular çok derinlemesine işleniyor. Ders saatini artırmak yerine ders yoğunluğu azaltılabilir.

Anket 54. - Ders için saat yeterli, konular öz verilmedi.

Türkiyede Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda Öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

* Öğretmen adayları, tarih dersinin sıkıcılıktan çıkarılması için her derste etkinliğe yer verilmesi ve öğrencinin bu etkinliklere katılması gerektiğini düşünmektedirler.

Anket 8. - Ders saatinin artırılmasından ziyade öğrencilere tarih dersini sevdirmeye yönelik etkilikler yapılmalıdır.

Anket 53. - Her derste etkinliğe muhakkak yer verilmelidir.

Anket 55. - Yaparak, yaşayarak öğretilmeli.

* Öğretmen adayları, öğrenci merkezli yaklaşımın temel olması ve bu anlayışa uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini belirtmektedirler.

Anket 55. - Öğrenci temel alınmalı onun ilgi ve ihtiyaçlarına göre program, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

Anket 67. - Birincil elden kaynaklara tarih öğretiminde yer verilmeli. Genel tarihin yanı sıra yerel tarih anlatılmalı.

* Öğretmen adayları, yeni eğitim sisteminin belirli aralıklarla öğretmenlere anlatılması gerektiğini belirtmektedirler.

Anket 53. - Öğretmenler belirli sürelerde yeni eğitime uygun seminerlere alınmalı.

Öğretmen ve aday öğretmenlerin yazılı olarak ifade ettikleri görüşleri incelendiğinde bu araştırmadaki istatistiksel bulgulara paralel görüşler ortaya koydukları görülmektedir. Öğretmenler müfredattaki konu yoğunluğunun azaltılması, bu doğrultuda ders kitaplarının düzenlenmesi ve üniversite giriş sınavlarında tarih dersinin puan ağırlığının artırılması yönünde görüş ifade etmektedirler.

Aday öğretmenler ise, müfredatın yoğun olduğunu, tarih dersini sevdirmek için etkinliklere yer verilmesi gerektiği ve öğretmenlerin yeni eğitim öğretim metotları konusunda bilgilendirilmeleri ve derslerinde kullanmaları gerektiği, yönünde görüş ifade etmektedirler.

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmanın sonunda öğretmen ve öğretmen adaylarının, ankette yer alan tarih öğretiminin sorunları ve çözüm önerilerine katıldıkları anlaşılmıştır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının, görüşleri karşılaştırıldığında toplam 28 maddeden 5 maddede

Mehmet Suat BAL

istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. İki grubun görüşleri çoğunlukla ortaktır ancak ayrıldıkları noktalar da olmuştur.

Araştırmada ortaya konulduğu üzere öğretmenler sorunu müfredatta aramaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin müfredat konusunu sorun olarak algıladıkları, müfredatın yoğunluğunun ve içeriğinin gözden geçirilmesini istedikleri görülmektedir (Dinç, 2004; Akdemir, 2006; Delen 2007). Tarih eğitimi üzerinde çalışan yerli ve yabancı akademisyenlerde müfredatın tarih eğitimindeki önemini vurgulamakta ve müfredat üzerinde yeni eğitim anlayışları doğrultusunda değişiklik yapılmasını öngörmektedirler (Safran, 2009; Şimşek, 2004; Stradling, 2003)

Öğretmen adayları ise sorunu yöntem, tekniklerde ve tarih biliminin doğasında aramaktadırlar. Öğretmen adayları, fakültelerinde öğrendikleri teorik bilgiler doğrultusunda idealist düşündükleri anlaşılmaktadır.

Bu farklılıklar incelendiğinde öğretmenlerin sorunu ve çözümü öğretmen odaklı düşünmedikleri ve sorunu müfredatta gördükleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları ise sorunu öğretmen odaklı düşünmekte ve yöntem, tekniklerin öğretmen tarafından bilinmemesinde ya da uygulanmamasında görmektedirler.

Bu iki duruma farklı bir açıdan bakıldığında öğretmen adaylarının, müfredat konusunda yeterli uygulama bilgisinin olmadığı da anlaşılmaktadır. Örnek olarak anket no 5 de öğretmen adayı "*ders için saat yeterli konular öz verilmedi*" diyerek müfredatı anlama ve uygulama konusunda yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki duruma paralel olarak öğretmenler sosyal bilimler laboratuvarı veya tarih zümre odası isterken uygulamada bunun gerekliliğini fark etmişlerdir. Öğretmen adaylarından bu konu hakkında fikir ileri süren olmamıştır.

Öğretmen adayları, yöntem ve tekniklerin bilinmemesi veya uygulanmamasını sorun olarak algılamalarının altında yatan gerçek ise; idealist yaklaşarak henüz öğrendikleri yöntem ve tekniklerin uygulamaya konulmasıyla sorunların çözüleceğini düşünmeleridir.

Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizliği, öğretmen adaylarının daha yüksek oranda sorun olarak görmesi de öğretmen adaylarının öğrencinin bu yöndeki duygu ve düşüncelerine dikkat etmesinin bir sonucu olarak algılanabilir. Zümre öğretmenler toplantısı tutanakları üzerinde yapılan bir araştırmada öğretmenlerin de tarih dersini sevdirmek ve derse olan ilgiyi artırmak için gerekli önlemleri alma yönünde karar verdikleri görülmektedir (Akdemir, 2006). Ancak öğretmen adayları, henüz öğrendikleri yöntem ve teknikleri kullanarak, dersi daha zevkli hale getireceklerini düşündükleri için böyle bir sorunun varlığını da ilk baştan farklı düzeyde kabul etmektedirler.

Türkiyede Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda Öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

Ankette sunulan çözümlere katılım ortalaması $\bar{x} = 4,35$ *tamamen katılıyorum* düzeyinde iken sorunlara katılım ortalaması $\bar{x} = 3,90$ *katılıyorum* düzeyindedir. Ayrıca her iki grubun en yüksek üç katılım ortalaması çözümler konusunda ve en düşük üç katılım ortalaması sorunlar konusundadır. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretmen ve öğretmen adaylarının çözüm belirtme konusunda fikirlerinin sorun tespitine göre daha net olduğunu söyleye biliriz.

Öğretmen adayları ve öğretmenlerin yazılı olarak ifade ettikleri görüşler araştırmamız sonucu elde ettiğimiz istatistiksel bulgularla paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin yazılı olarak ifade ettikleri görüşlere bakıldığında; müfredatın yoğun olduğunu, ders saatlerinin yetersiz olduğunu, gereğinden fazla kronoloji ve konu bilgisi olduğunu, kitabın yılsonuna yetişmediğini bunların yanında üniversite sınavında tarih dersinin katsayısının az olmasından dolayı derse ilginin az olduğunu, belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu görüşleri literatürdeki çalışmalara paralellik göstermektedir (Akdemir, 2006; Dinç, 2004; Delen, 2007)

Öğretmen adaylarının yazılı olarak ifade ettikleri görüşlere bakıldığında; müfredat yoğunluğunun azaltılması gerektiği, dersin sıkıcılıktan çıkarılması için öğrencinin merkeze alındığı ve bizzat katıldığı etkinliklere yer verilmesi gerektiği, yeni yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiği ve yeni yöntem tekniklerin belirli aralıklarla öğretmenlere anlatılması gerektiğini belirtmektedirler.

Öneriler

Öğretmen adayları, okul uygulamalarını daha iyi takip etmeli, bu konudaki sorunları daha yakından görerek çözüm önerisi sunmalıdır.

Öğretmenler ise eğitim yöntem teknikleri konusundaki yeni metotları yakından takip etmeli ve tarih eğitiminin sorunlarının çözümlerini bu yönde aramaya çalışmalıdırlar.

Öğretmen adaylarının uygulama konusundaki tecrübeleri artırılmalıdır. Uygulama dersleri daha iyi takip edilmeli MEB okullarında baştan sona bir yıllık bir müfredatın uygulanışı tam olarak kavratılmalıdır.

Öğretmen adaylarına uygulama okullarında ve kendi üniversitelerinde uygulamanın temel çerçevesini çizen tarih müfredat programları iyi tanıtılmalıdır. Öğrenciye müfredat dâhilinde anlatılacak konular, konuların kapsamı ve kazanımların neler olduğunu detaylı bir şekilde gösterilmelidir.

Öğretmenlere yöntem ve tekniklerin uygulanması ve bu yolla sağlanan başarı örnekleri farklı platformlarda sıklıkla anlatılmalıdır. Bu yolla öğretmenlerin yer yer uygulanamaz olduğunu düşündükleri yöntem ve teknikler, kabullenilmiş olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı, ders saatlerinin yeterli olduğunu ve etkinliklerin uygulanabilir olduğunu göstermek için örnek ders videoları çekmeli. Bu videolarda bir ders veya ünitenin ideal şekilde işlendiği gösterilmelidir.

Öğretmenler, öğrencilerin derse ilgisini, algı düzeylerini ve kavrama becerilerini dikkate almalıdır. Öğretmenler bu yönde ders planı hazırlamalı ve farklı yöntem teknikler kullanmalıdır.

Kaynakça

Akdemir, S. (2006). *Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantı Tutanaklarına Göre Lise Tarih Derslerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (2001–2005). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Ata, B. (2008). "Tarih Öğretmen Adaylarının Tarih Eğitiminde Analoji Anlayışları". (Ed: M. Safran, & D. Dilek), *21. Yüzyılda Kimlik Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi*, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi. s. 302-315.

Bal, M. S., Akış, A. (2010). "Sosyal Bilgiler Dersi "İnsanlar Ve Yönetim" Ünitesinde Karşılaşılan Kavram Yanılgıları". *e-Journal of New World Sciences Academy, Education Sciences*, 1C0256, Volume: 5, Number 4, s. 2061-2070.

Berry, A., Loughrana, J., & Drielb, J. H. (2008). "Revisiting the Roots of Pedagogical Content Knowledge". *International Journal of Science Education*, Vol. 30, No. 10, s. 1271–1279.

Berti, A. E. (1994). "Children's Understanding The of Concept of The State". *Cognitive And Instructional Processes in History and The Social Sciences* (Ed: M. Carretero, F., V., James), Madrid: s. 49-77.

Bingölbali, E., & Özmantar, M. F. (2009). "Matematiksel Kavram Yanılgıları: Sebepleri Ve Çözüm Arayışları". (Ed: E. Bingölbali, & M. F. Özmantar), *İlköğretimde Karşılaşılan Matematiksel Zorluklar ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Pegema, s. 1-30.

Delen, S. (2007). *İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Dilek, D. (2000). "Öğrencilerde Tarih Düşüncesinin Gelişimi: Tarih Derslerinde Öğrenme ve Anlama", *Milli Eğitim*, 145, s. 50-54.

Dinç, E. (2004). "Tarih Öğretmen Adayı, Öğretmen ve Eğitimcilerinin, Mevcut Lise Tarih Müfredat Programı ve Tarih Öğretiminin Amaçları Hakkındaki Görüşleri". *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya: s. 1-15.

Gedikoğlu, T. (2005). "Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, s. 66-80.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Lee, P. (2005). *Putting Principles into Practice: National Research Council Staff How Students Learn: History, Mathematics, and Science in the Classroom*. (Ed: M. S. Donovan and J.D. Bransford), Washington DC: National Academies Press.

Türkiyede Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda Öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması

Özbaran, S. (1992). *Tarih ve Öğretimi*, İstanbul: Cem Yayınevi.

Öztürk, M. (2003). "Türkiyede Tarih Eğitiminin Temel Sorunları". (Ed: O. Köymen), *Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*, İstanbul: Tarih Vakfı. s. 142-153.

Safran, M. (1999). "Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri". *XII. Türk Tarih Kongresi*, 12-16 Eylül 1994, Ankara: III, s. 2-6.

Safran, M. (2009). "Türkiyede Tarih Öğretimi ve Meseleleri". (Ed: M. Demirel, & İ. Turan), *Tarih Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın. s. 8-21.

Shulman, L. S. (1986). "Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching". *Educational Researcher*, Vol. 15, No. 2, s. 4-14.

Stradling, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli*, Trk. trc. Ayfer Ünal. İstanbul: Tarih Vakfı.

Şimşek, A. (2004). "Atatürk'ün Mirasının Aktarılmasında Karşılaşılan Problemler Ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Deneme", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, c. 12, 2, s. 469-484.

Uşak, M. (2005). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çiçekli Bitkiler Konusundaki Pedagojik Alan Bilgileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Wineburg, S. (2000). "Making Historical Sense". *Knowing, Teaching and Learning History: National and International Perspectives*, (Ed: Peter, N. S., Peter, S. And Wineburg, S.) New York, s. 306-326.

Yılmaz, K. (2007). "Postmodernist Approach to the Discipline of History". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 2, s.176-188.

Yıldız, Ö. (2003). "Türkiye'de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 2, s.181-190.

